

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа «Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів» МОЗ України

МЕДСЕСТРИНСТВО В ДЕРМАТОЛОГІЇ ТА ВЕНЕРОЛОГІЇ

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
I—III рівнів акредитації за спеціальністю
5.12010102 «Сестринська справа»

Київ
2011

МЕДСЕСТРИНСТВО В ДЕРМАТОЛОГІЇ ТА ВЕНЕРОЛОГІЇ

Укладачі:

М.Б. Шегедин — доктор медичних наук, професор, заслужений лікар України, директор Львівського державного медичного коледжу ім. Андрея Крупинського;

М.М. Зайченко — відмінник освіти України, викладач-методист Львівського державного медичного коледжу ім. Андрея Крупинського, викладач вищої кваліфікаційної категорії;

І.С. Смачило — заслужений працівник освіти України, заступник директора з науково-методичної роботи Львівського державного медичного коледжу ім. Андрея Крупинського.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні предметної (циклової) комісії медико-профілактичних дисциплін ЛДМК ім. Андрея Крупинського 03 червня 2011 року, протокол № 16.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні опорної циклової комісії з дисциплін терапевтичного профілю та інфекційних хвороб.

Рецензенти:

О.І. Зайченко — канд. мед. наук, професор кафедри технології біологічно активних сполук фармації та біотехнології Національного університету “Львівська політехніка”;

Р.В. Лабінський — канд. мед. наук, доцент ВНКЗ “Львівський медичний коледж післядипломної освіти”;

Т.І. Бойчук — канд. мед. наук, методист Чернівецького базового медичного коледжу Буковинського державного медичного університету.

© МОЗ України, 2011

© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму з дисципліни “Медсестринство в дерматовенерології” для вищих медичних навчальних закладів України I—III рівнів акредитації складено для спеціальності 5.12010102 “Сестринська справа” напряму підготовки 1201 “Медицина”. За навчальним планом 2011 р. “Медсестринство в дерматології та венерології” вивчається на третьому році навчання. На дисципліну відведено 81 год, з них лекцій — 19, практичних занять — 32, самостійної позааудиторної роботи — 30 год.

Вивчення дисципліни “Медсестринство в дерматології та венерології” має велике значення для майбутніх медичних сестер, які працюють самостійно і повинні вміти надавати кваліфіковану долікарську медичну допомогу, виконувати медичні маніпуляції з діагностичною та лікувальною метою, проводити лікувально-профілактичні заходи тощо.

Головну роль у медсестринському процесі відіграє медична сестра, яка в межах своєї компетенції надає медичні послуги, спрямовані на стабілізацію та зміцнення здоров'я пацієнта, запобігання захворюванням. Вона працює в тісному контакті з пацієнтом для виявлення його потреб, вирішення дійсних і супутніх проблем, пов'язаних із патологією.

Мета дисципліни — оволодіти медсестринським процесом з метою лікування шкірних хвороб і хвороб, що передаються статевим шляхом, у такій послідовності:

1. Визначення захворювання.

2. Етіологія.

3. Класифікація за клінічними проявами, перебігом, стадіями, активністю патологічного процесу, ускладненнями тощо, знання яких необхідне для загальної орієнтації медичної сестри.

4. Етапи медсестринського процесу:

I — медсестринське обстеження (скарги пацієнта, анамнестичні дані, об'єктивно).

II — медсестринський діагноз (перелічені медсестринські діагнози — ознаки захворювання, на які медична сестра може впливати, надавати допомогу пацієнтові в межах своєї компетенції).

III — планування медсестринських втручань за схемою:

— підготовка пацієнта та взяття біологічного матеріалу для лабораторних досліджень;

— підготовка пацієнта до проведення діагностичних тестів;

— підготовка пацієнта до інструментальних методів обстеження;

— спостереження за пацієнтом і вирішення його нагальних проблем;

— виконання призначень лікаря;

— вирішення супутніх проблем і потреб пацієнта;

— навчання пацієнта та його оточення само- та взаємодогляду.

IV — реалізація плану медсестринських втручань, у якому розшифровуються всі пункти III етапу.

V — оцінювання результатів медсестринських втручань та коригування їх.

5. Профілактика захворювань — первинна і вторинна.

Медсестринство в дерматовенерології як навчальна дисципліна:

а) ґрунтується на вивченні студентами таких дисциплін: “Анатомія людини”, “Фізіологія”, “Мікробіологія”, “Фармакологія та медична рецептура”, “Основи медсестринства”, “Основи психології та міжособове спілкування”, “Основи профілактичної дисципліни”;

б) інтегрується з такими дисциплінами: “Медсестринство у внутрішній медицині”, “Медсестринство в хірургії”, “Медсестринство в педіатрії”, “Медсестринство в акушерстві та гінекології”, “Медсестринство в онкології”, “Медсестринство в сімейній медицині”, “Медсестринство при інфекційних хворобах” тощо.

Види навчальних занять згідно з навчальним планом:

- лекції;
- навчальна практика;
- самостійна позааудиторна робота студентів.

Теми лекційного курсу розкривають етіолого-епідеміологічні дані, класифікацію, медсестринський процес, принципи профілактики при шкірних хворобах і хворобах, що передаються статевим шляхом.

Навчальна практика передбачає:

- засвоєння практичних навичок догляду за пацієнтами;
- виявлення проблем пацієнта, складання та реалізація плану медсестринських втручань, оцінювання результатів та коригування їх.

Самостійна позааудиторна робота студентів спрямована на самостійний пошук тематичної літератури, самостійне вивчення фрагментів навчальної програми, виконання індивідуальних завдань викладача, саморозвиток медичної сестри.

Засвоєння тем контролюється на практичних заняттях. Для визначення рівня підготовки студентів застосовують комп’ютерні тести, розв’язування ситуаційних задач, ділові ігри, контроль практичних навичок тощо.

Предметна (циклова) комісія має право вносити до 15 % змін до навчальної програми залежно від організаційних і технічних можливостей, напрямів наукових досліджень, екологічних особливостей регіону, але відповідно до кінцевих цілей складових галузевих стандартів вищої освіти ОКХ і ОПП (2011 р.) за фахом підготовки та навчальним планом (2011 р.).

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- анатомо-фізіологічні особливості шкіри людини, слизових оболонок, потових і сальних залоз, волосся, нігтів людини;
- правила особистої медичної безпеки та профілактичні заходи при інфекційних захворюваннях шкіри та венеричних хворобах;
- визначення, етіологію, класифікацію шкірних та венеричних захворювань;
- етапи медсестринського процесу:

I — медсестринське обстеження (скарги пацієнта, анамнестичні дані, об’єктивно);

II — медсестринський діагноз (передічені медсестринські діагнози — ознаки захворювання, на які медична сестра може впливати, надавати допомогу пацієнтові в межах своєї компетенції);

III — планування медсестринських втручань за схемою:

- підготовка пацієнта та взяття біологічного матеріалу для

- лабораторних досліджень;
- підготовка пацієнта до проведення діагностичних тестів;
- підготовка пацієнта до інструментальних методів обстеження;
- спостереження за пацієнтом і вирішення його наявних проблем;
- виконання призначень лікаря;
- вирішення супутніх проблем і потреб пацієнта;
- навчання пацієнта та його оточення само- та взаємодогляду;
- IV — реалізація плану медсестринських втручань, у якому розшифровуються всі пункти III етапу;
- V — оцінювання результатів медсестринських втручань та їх корекція;
- морально-деонтологічні принципи медичного фахівця;
- чинні накази та інструктивні листи МОЗ України щодо хвороб шкіри та хвороб, що передаються статевим шляхом;
- правила техніки безпеки, охорони праці, протиепідемічного режиму, професійної безпеки в лікувально-профілактичних закладах.

Студенти повинні вміти:

- збирати дані анамнезу захворювання та епідемічного анамнезу;
- проводити медсестринське обстеження дерматовенерологічних пацієнтів, медсестринську діагностику, планування та реалізацію медсестринських втручань з оцінюванням їхніх результатів та корекцією медсестринської діяльності відповідно до всіх етапів домедсестринського процесу при найпоширеніших дерматологічних і венерологічних хворобах;
- проводити підготовку пацієнтів до взяття біологічного матеріалу для лабораторних досліджень та діагностичних тестів;
- оцінювати результати лабораторних досліджень: норма, патологія;
- виконувати призначення лікаря;
- визначати тактильну, больову, температурну чутливість шкіри;
- оцінювати характер дермографізму;
- проводити пробу на гідрофільність;
- володіти навичками очищення ділянки ураження, підготовки шкіри до застосування зовнішніх медикаментозних форм;
- володіти навичками застосування волого-висихаючих, оклюзійних пов'язок, дерматологічного компресу, збовтувальних сумішей, паст, мазей;
- характеризувати патологічні елементи висипки на шкірі, слизових оболонках;
- вести медичну документацію;
- дотримуватися правил морально-етичних і деонтологічних норм в дерматології;
- дотримуватися правил техніки безпеки, охорони праці, протиепідемічного режиму, професійної безпеки під час застосування основних засобів у медсестринській діяльності та догляду за пацієнтом;
- знати чинні накази та інструктивні листи МОЗ України щодо хвороб шкіри та хвороб, які передаються статевим шляхом;
- проводити санітарно-освітню роботу серед населення з питань

профілактичної медицини, пропаганди здорового способу життя.

Студенти мають бути поінформовані про:

- моральну та юридичну відповідальність за збереження професійної таємниці;
- моральну та юридичну відповідальність за невиконання медикаментозних призначень, дезінфекції, стерилізації тощо;
- правила поведінки медичного персоналу щодо профілактики професійних захворювань;
- накази та інструктивні листи МОЗ України щодо дерматологічних та венерологічних хвороб.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Навчальна практика під керівництвом викладача	Самостійна робота
	Розділ 1. Дерматологія				
1	Вступ. Медсестринський процес у дерматології	6	2	4	
	Розділ 2. Хвороби шкіри та її придатків				
2	Піодермії	6	2	4	
3	Короста. Педикульоз	2	2		
4	Мікози	6	2	4	
5	Дерматит і екзема. Професійні дерматози	6	2	4	
6	Папулосквамозні дерматози	6	2	4	
	Розділ 3. Венерологія				
7	Сифіліс	6	2	4	
8	Гонококова інфекція	6	2	4	
9	Хламідійна інфекція. Урогенітальний трихомоніаз	6	2	4	
10	ВІЛ-інфекції/СНІД. Охорона праці в галузі	1	1		
	Самостійна позааудиторна робота	30			30
	Усього	81	19	32	30

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Історія розвитку вчення про хвороби шкіри. Організація роботи дерматовенерологічної служби в Україні	2
2	Деонтологічні аспекти медсестринства в дерматовенерології	2
3	Принципи лікування пацієнтів з шкірними хворобами	2
4	Вірусні інфекційні хвороби з ураженням шкіри та слизових оболонок. Відпрацювання етапів медсестринського процесу	2
5	Туберкульоз шкіри. Медсестринський процес	2
6	Кропив'янка та еритеми (багатоформна, синдром Стівенса—Джонсона, Лайєлла). Проблеми. Медсестринський процес	3
7	Міхурник. Герпетиформний дерматит Дюрінга. Проблеми. Медсестринський процес	2
8	Червоний вовчак. Склеродермія. Медсестринський процес	2
9	Звичайні вугрі. Проблеми. Медсестринський процес	1
10	Гніздова алопеція. Проблеми. Медсестринський процес	1
11	Доброякісні новоутворення шкіри. Медсестринський процес	2
12	Рак шкіри. Злоякісна меланома шкіри. Проблеми. Медсестринський процес	3
13	Сечостатевий мікоплазмоз. Медсестринський процес	2
14	Бородавки (венеричні) анальної ділянки та статевих органів (ГК — гострокінцеві кондиломи). Медсестринський процес	1
15	Заходи профілактики внутрішньолікарняних заражень ВІЛ-інфекцією відповідно наказів МОЗ України № 120 від 25.05.2000 р. та № 580 від 12.12.2003 р.	2
16	Суспільна та особиста профілактика хвороб, які передаються статевим шляхом	1
	Усього	30

ЗМІСТ

Розділ 1. Дерматологія

Тема 1. Вступ. Медсестринський процес у дерматології

ЛЕКЦІЯ

Визначення дерматології, її зміст, завдання, методи. Історія розвитку вчення про хвороби шкіри. Анатомія і фізіологія шкіри, потових і сальних залоз, волосся, нігтів. Особливості будови й фізіології шкіри, слизових оболонок у дитячому та старечому віці. Особливості деонтології в дерматовенерології.

Методи діагностики в дерматології: суб'єктивні, об'єктивні, інструментальні, лабораторні тощо. Загальна симптоматологія шкірних хвороб. Первинні та вторинні елементи шкірної висипки.

Медсестринський процес у дерматології. Медсестринське обстеження пацієнтів. Значення скарг, анамнезу, медсестринських діагнозів і складання плану медсестринських втручань, догляду тощо. Підготовка пацієнта та взяття біологічного матеріалу для лабораторних досліджень. Значення специфічних методів досліджень (мікроскопічних, бактеріологічних, серологічних, алергологічних, імунологічних тощо). Сучасні методи інструментальної діагностики. Лікувально-охоронний режим. Роль медичної сестри в реалізації медсестринських втручань та виконанні лікарських призначень.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Медсестринський процес у дерматології. Методи діагностики шкірних хвороб. Медсестринське обстеження пацієнта: збирання скарг, даних анамнезу хвороби та життя, проведення медсестринського об'єктивного обстеження різних органів і систем. Визначення наявних симптомів і синдромів у дерматології. Виявлення наявних проблем пацієнта, медсестринське оцінювання стану пацієнта, встановлення медсестринського діагнозу. Планування медсестринських втручань. Участь у реалізації заходів із специфічної лабораторної діагностики. Взяття біологічного матеріалу для лабораторних досліджень (крові, сечі, калу тощо). Методика очищення ділянки ураження, підготовка шкіри до застосування зовнішніх медикаментозних форм. Застосування волого-висихаючої, оклюзійної пов'язок, дерматологічного компресу, збовтувальних сумішей, паст, мазей тощо. Дотримання техніки безпеки, охорони праці, протиепідемічного режиму під час застосування основних засобів у медсестринській діяльності та догляду за пацієнтом.

Практичні навички:

- збирати анамнез у пацієнтів зі шкірними хворобами;
- визначати на шкірі пацієнта первинні та вторинні елементи висипки;
- визначати тактильну, больову, температурну чутливість шкіри;
- визначати симптом щипка або джгута;
- проводити проби на гідрофільність;
- оцінювати характер дермографізму;

- володіти технікою внутрішньовенних, краплинних, внутрішньом'язових, підшкірних та внутрішньошкірних ін'єкцій;
- володіти методикою очищення вогнища ураження, підготовкою шкіри до застосування зовнішніх медикаментозних форм;
- володіти методикою застосування волого-висихаючих пов'язок, охолоджувальних примочок, дерматологічного компресу, збовтувальних сумішей, паст, мазей, накладання оклюзійної пов'язки тощо;
- володіти навичками професійної медичної безпеки, охорони праці, протиепідемічного режиму під час застосування основних засобів у медсестринській діяльності та догляду за пацієнтом.

Розділ 2. Хвороби шкіри та її придатків

Тема 2. Піодермії

ЛЕКЦІЯ

Піодермії (стафілококовий синдром обпеченої шкіри; імпетиго; епідемічний пемфігус новонароджених; фурункул і карбункул; звичайна ектима; еритразма). Визначення. Етіологія, епідеміологія. Медсестринський процес при піодерміях. Профілактика.

Тема 3. Короста. Педикульоз

ЛЕКЦІЯ

Короста. Етіологія, епідеміологія. Клінічні форми. Медсестринський процес при корості: значення даних анамнезу, медсестринського об'єктивного обстеження, визначення проблем пацієнта, встановлення медсестринського діагнозу. Планування та реалізація медсестринських втручань. Роль медичної сестри у профілактиці корости.

Педикульоз. Етіологія. Епідеміологія. Класифікація.

Медсестринське обстеження при педикульозі, визначення проблем пацієнта, встановлення медсестринського діагнозу. Планування та реалізація медсестринських втручань, виконання призначень лікаря. Вирішення супутніх проблем і потреб пацієнта. Профілактика педикульозу.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Здійснення медсестринського процесу в разі піодермії, корости, педикульозу. Виконання лікарських призначень із загальної та місцевої терапії при піодерміях. Проведення огляду на коросту, педикульоз. Відпрацювання навичок у підготовці пацієнта до застосування зовнішніх медикаментозних форм за певної патології. Оброблення пацієнта при корості (бензилбензоатом, сірчаною маззю, препаратом "Спрегаль"), педикульозі (нітіфор, хігія, ПАРА-плюс, "Ландау" тощо). Проведення поточної, заключної дезінфекції в компетенції медичної сестри. Проведення комплексної профілактики корости, педикульозу в організованих колективах (дитячих садках, школах). Заповнення

повідомлення на виявлення паразитарних хвороб шкіри (ф. 089-2/о). Дотримання правил професійної медичної безпеки, охорони праці, протиепідемічного режиму під час роботи з інфекційним пацієнтом та інфікованим матеріалом.

Практичні навички:

- трактувати патологічні елементи висипки у пацієнтів за цієї патології;
- обробляти шкіру навколо вогнища піодермії;
- володіти методикою оброблення мікротравм;
- володіти методикою епіляції волосся в разі непаразитарного сикозу;
- накладати на інфільтрат чистий іхтіол;
- готувати ділянки ураження до застосування місцевого лікування та зовнішніх медикаментозних форм;
- проводити профілактику мікротравм на виробництві та в сільському господарстві;
- брати патологічний матеріал для лабораторної діагностики корости;
- обробляти шкіру пацієнтів на коросту бензилбензоатом, за методом Дем'яновича, маззю Вількінсона, сірчаною маззю та сучасними препаратами ("Спрегаль");
- проводити огляд на педикульоз;
- здійснювати дезінфекцію в разі корости: білизни натільної та постільної, рушників, постелі пацієнта (ковдри, матрацу, подушки), предметів ужитку (посуду, гребінця тощо), приміщення та предметів обстановки, ганчірки для прибирання;
- проводити санітарно-освітню роботу в дитячих і дорослих колективах;
- дотримуватися правил техніки безпеки, охорони праці, протиепідемічного режиму під час застосування основних засобів у медсестринській діяльності та догляду за пацієнтом.

Тема 4. Мікози

ЛЕКЦІЯ

Дерматофітії, кератомікози, кандидоз. Визначення, етіологія, епідеміологія. Клінічні різновиди, форми. Медсестринський процес у разі мікозів: медсестринське обстеження, виявлення наявних і супутніх проблем пацієнта, встановлення медсестринських діагнозів, планування медсестринських втручань; роль медсестринського спостереження, догляду, виконання лікарських призначень.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Здійснення медсестринського процесу при мікозах. Виконання лікарських призначень із загальної та місцевої терапії. Відпрацювання навичок підготовки пацієнта та взяття патологічного матеріалу з місця ураження для лабораторних досліджень, проведення люмінесцентної діагностики (стрижка волосся, ручна епіляція волосся, видалення кірочок), застосування зовнішніх медикаментозних форм. Навчання пацієнта та його оточення санітарно-гігієнічних навичок. Вжиття

заходів щодо забезпечення санітарно-протиепідемічного режиму, особистої безпеки та охорони праці медперсоналу.

Практичні навички:

- трактувати патологічні елементи висипки у пацієнтів при мікозах;
- володіти методикою взяття патологічного матеріалу для лабораторної діагностики на наявність грибів;
- готувати пацієнтів до проведення люмінесцентної діагностики;
- володіти навичками проведення йодної проби при кератомікозах;
- проводити заходи профілактики мікозів: дезінфекція інструментів, білизни, шапочок, взуття (при мікозах стоп);
- дотримуватися правил техніки безпеки, охорони праці, протиепідемічного режиму, професійної безпеки при грибкових захворюваннях.

Тема 5. Дерматит і екзема. Професійні дерматози

ЛЕКЦІЯ

Простий та алергійний контактні дерматити, atopічний дерматит, екзема, простий хронічний лишай (Відаля).

Визначення, етіологія, класифікація. Медсестринське обстеження, виявлення наявних і супутніх проблем пацієнта, встановлення медсестринських діагнозів, планування медсестринських втручань та реалізація їх під час спостереження, догляду за пацієнтом. Виконання лікарських призначень. Оцінювання результатів виконання плану медсестринських втручань та корекція їх. Санаторно-курортне лікування. Профілактика.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Виконання медсестринського процесу при дерматитах, екземі, професійних дерматозах, лишая Відаля. Оцінювання стану пацієнта на основі медсестринського обстеження. Взяття біологічного матеріалу для лабораторного дослідження, підготовка пацієнта та проведення алергологічних тестів. Пояснення пацієнтові та особам з його оточення необхідності уникнення чинників, які провокують загострення хвороби, дотримання вимог до харчування. Вжиття заходів щодо забезпечення санітарно-протиепідемічного режиму та особистої безпеки, охорони праці медперсоналу.

Практичні навички:

- трактувати патологічні елементи висипки у пацієнтів при дерматитах, екземі, професійних дерматозах;
- провести шкірні тести: краплинним, аплікаційним, внутрішньошкірним методами;

- виконувати медсестринські втручання та опіку пацієнтів відповідно до етапів медсестринських процесів;
- проводити санітарно-освітню роботу з працівниками та керівниками установ (підприємств);
- забезпечувати санітарно-протиепідемічний режим, професійну безпеку, охорону праці медперсоналу.

Тема 6. Папулосквамозні дерматози

ЛЕКЦІЯ

Псоріаз. Червоний плоский лишай. Пітиріаз рожевий.

Визначення, етіологія, класифікація. Медсестринський процес за цієї патології: медсестринське обстеження, виявлення дійсних проблем пацієнта, встановлення медсестринських діагнозів. Планування медсестринських втручань: підготовка пацієнта до взяття біологічного матеріалу для лабораторних досліджень. Принципи лікування. Санаторно-курортне лікування. Профілактика.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Виконання медсестринського процесу при псоріазі, червоному плоскому лишайові та пітиріазі рожевому. Оволодіння навичками медсестринського обстеження, визначення його дійсних проблем і встановлення медсестринських діагнозів. Планування медсестринських втручань та реалізація їх. Відпрацювання навичок підготовки пацієнта та взяття біологічного матеріалу для лабораторних досліджень (крові, сечі, біоптату патологічно зміненої шкіри тощо). Виконання лікарських призначень. Роз'яснення пацієнтові та особам з його оточення щодо прогнозу захворювання, профілактики рецидивів. Вжиття заходів щодо забезпечення санітарно-протиепідемічного режиму та професійної безпеки, охорони праці медперсоналу.

Практичні навички:

- трактувати патологічні елементи висипки у пацієнтів при папулосквамозних дерматозах, хворобах потових і сальних залоз;
- визначати псоріатичну тріаду;
- визначати сітку Уікхема;
- визначати біодозу ультрафіолетового опромінення;
- готувати пацієнта до взяття біологічного матеріалу (крові, сечі, біоптату патологічно зміненої шкіри тощо);
- проводити диспансерне спостереження та профілактику при цих захворюваннях;
- дотримуватися правил техніки безпеки, охорони праці, протиепідемічного режиму.

Розділ 3. Венерологія

Тема 7. Сифіліс

ЛЕКЦІЯ

Визначення, етіологія, епідеміологія. Класифікація. Медсестринський процес при ранньому, пізньому сифілісі. Значення даних анамнезу, медсестринського об'єктивного обстеження, визначення наявних проблем пацієнта. Установлення медсестринського діагнозу, планування та реалізація медсестринських втручань. Заходи зі специфічної лабораторної діагностики (взяття патологічного матеріалу для мікроскопічного дослідження, крові для серологічного дослідження). Медсестринське спостереження за загальним станом пацієнта, дотримання особистої гігієни та допомога в разі ускладненого твердого шанкру.

Медсестринське спостереження і догляд при природженому сифілісі залежно від клінічного періоду. Імовірні та можливі ознаки при природженому сифілісі пізньому. Виконання лікарських призначень зі специфічного та неспецифічного лікування залежно від періоду захворювання, віку й загального стану пацієнта відповідно до чинних наказів МОЗ України. Оцінювання результатів медсестринських втручань та корекція їх. Навчання пацієнта та його оточення санітарно-гігієнічних навичок, необхідність дотримання правил догляду за хворою дитиною. Принципи профілактики при сифілісі та роль жіночих консультацій у профілактиці природженого сифілісу.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Виявлення наявних проблем на різних періодах сифілісу та при природженому сифілісі. Критерії оцінювання стану пацієнта після медсестринського обстеження. Планування медсестринських втручань та реалізація їх. Відпрацювання навичок підготовки пацієнта та взяття біологічного матеріалу для лабораторних досліджень. Виконання лікарських призначень. Оброблення шкіри рук медсестри після огляду пацієнта, предметів, з якими стикався пацієнт. Навчання пацієнта, його оточення само- та взаємодогляду. Поточна дезінфекція у венерологічному відділенні. Дотримання правил техніки безпеки, охорони праці, протиепідемічного режиму в лікувально-профілактичному закладі.

Практичні навички:

- володіти навичками підготовки пацієнта та взяття патологічного матеріалу для виявлення збудника сифілісу;
- володіти навичками взяття крові з вени для серологічного дослідження;
- виконувати лікарські призначення зі специфічного та неспецифічного лікування на різних періодах сифілісу;
- володіти навичками застосування примочок, суспензорію в разі ускладненого твердого шанкру;
- виконувати всі види маніпуляцій, передбачених для фаху “сестра медична”;
- проводити диспансерне спостереження за пацієнтом та профілактику захворювань;
- дотримуватися правил техніки безпеки, охорони праці, протиепідемічного режиму в лікувально-профілактичному закладі.

Тема 8. Гонококова інфекція

ЛЕКЦІЯ

Визначення, етіологія, епідеміологія. Медсестринський процес: медсестринське обстеження, визначення наявних і супутніх проблем пацієнта, встановлення медсестринських діагнозів. Планування та реалізація медсестринських втручань зі специфічної лабораторної діагностики, медсестринське спостереження і догляд, виконання лікарських призначень.

Оцінювання результатів медсестринських втручань та коригування їх. Принципи профілактики.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Здійснення медсестринського процесу в пацієнтів при гонококовій інфекції: скарги, збирання даних з анамнезу хвороби, життя, епідеміологічного анамнезу. Медсестринське обстеження, виявлення наявних проблем пацієнта, встановлення медсестринських діагнозів. Складання плану медсестринських втручань та його реалізація. Забезпечення умов медичної безпеки під час роботи з пацієнтом, хворим на гонорею. Здійснення заходів зі специфічної лабораторної діагностики. Виконання лікарських призначень зі специфічного та неспецифічного лікування. Оцінювання результатів медсестринських втручань та коригування їх. Навчання пацієнта та його оточення санітарно-протиепідемічного режиму. Навчання пацієнта, його оточення само- та взаємодогляду при сифілісі, гонококовій інфекції.

Поточна дезінфекція у венерологічному відділенні. Дотримання правил техніки безпеки, охорони праці, протиепідемічного режиму під час роботи з інфекційним пацієнтом та інфікованим матеріалом.

Практичні навички:

- промивати сечівник;
- виконувати ін'єкції гонококової вакцини;
- виконувати всі види маніпуляцій, передбачених для фаху “сестра медична”;
- проводити диспансерне спостереження за пацієнтом та профілактику захворювань;
- брати сечу для 2-склянкової проби;
- володіти навичками профілактики гонобленореї у новонароджених.

Допомога лікареві при:

- взятті патологічного матеріалу із сечівника, каналу шийки матки, стінок піхви, промивних вод прямої кишки, за показаннями — виділення із кон'юнктивального мішка, інших слизових оболонок, синовіальної рідини суглобів для обстеження на гонококову інфекцію;
- взятті біологічного матеріалу із сечівника, секрету простати, піхви та каналу шийки матки для дослідження на трихомонади;
- проведенні інстиляції у сечівник;
- дотриманні правил техніки безпеки, охорони праці, протиепідемічного режиму під час роботи з інфекційним пацієнтом та інфікованим

матеріалом.

Тема 9. Хламідійна інфекція. Урогенітальний трихомоніаз

ЛЕКЦІЯ

Визначення, етіологія, епідеміологія. Медсестринський процес при хламідійній інфекції, урогенітальному трихомоніазі: медсестринське обстеження, визначення наявних і супутніх проблем пацієнта, встановлення медсестринських діагнозів. Планування та реалізація медсестринських втручань зі специфічної лабораторної діагностики, медсестринське спостереження і догляд, виконання лікарських призначень. Оцінювання результатів медсестринських втручань та коригування їх.

Принципи профілактики.

Тема 10. ВІЛ-інфекція/СНІД

ЛЕКЦІЯ

Короткі історичні відомості. Захворюваність на СНІД у світі, Україні, регіоні. Визначення, етіологія, класифікація. Опортуністичні хвороби.

Медсестринський процес при ВІЛ-інфекції: значення даних анамнезу, медсестринського об'єктивного обстеження, визначення наявних проблем пацієнта, встановлення медсестринських діагнозів. Планування та реалізація медсестринських втручань зі специфічної лабораторної діагностики. Дерматологічні показання для обстеження пацієнтів на СНІД (абсолютні, відносні). Медсестринське спостереження і догляд, виконання лікарських призначень залежно від стадії, перебігу та наявності опортуністичних хвороб.

Оцінювання результатів медсестринських втручань та коригування їх. Принципи профілактики. Розширення можливостей доступу населення до добровільного консультування, тестування на ВІЛ-інфекцію, особливо серед певних груп підвищеного ризику. Значення санітарно-освітньої роботи, пропаганда культури статевих стосунків ("захищений секс"), боротьба з наркоманією, проституцією. Проблеми професійного інфікування медичних працівників. Профілактика внутрішньолікарняного зараження ВІЛ-інфекцією, заходи щодо безпечного донорства, широке забезпечення одноразовими медичними інструментами тощо. Заходи та засоби професійної безпеки медичних працівників усіх ланок. Охорона праці в галузі.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Забезпечення медсестринського процесу для пацієнтів при сечостатевому хламідіозі, сечостатевому трихомоніазі, ВІЛ-інфекції/СНІД: скарги, збирання даних з анамнезу хвороби, життя, епідеміологічного анамнезу; при ВІЛ-інфекції виявлення шляхів інфікування, належності до груп ризику. Медсестринське обстеження, виявлення дійсних проблем пацієнта, встановлення медсестринських діагнозів. Складання плану медсестринських втручань та його реалізація. Забезпечення умов медичної безпеки під час роботи з ВІЛ-інфікованим пацієнтом та інфікованим матеріалом, охорони

праці, протиепідемічного режиму.

Здійснення заходів зі специфічної лабораторної діагностики. Медсестринське спостереження за загальним станом пацієнта, догляд та медсестринське спостереження при ВІЛ-інфекції залежно від стадії, перебігу та наявності опортуністичних хвороб. Виконання лікарських призначень зі специфічного і неспецифічного лікування. Оцінювання результатів медсестринських втручань та коригування їх. Навчання пацієнта та його оточення санітарно-протиепідемічного режиму. Виховання населення щодо питань спілкування та співжиття з ВІЛ-інфікованими.

Практичні навички:

- володіти навичками медсестринського обстеження для виявлення дійсних проблем пацієнта, встановлення медсестринських діагнозів;
- планувати медсестринські втручання при захворюваннях з множинними шляхами передавання;
- володіти навичками взяття біологічного матеріалу із сечівника, піхви, шийки матки для дослідження на трихомонади та хламідії;
- виконувати лікарські призначення зі специфічного та неспецифічного лікування при уrogenітальному трихомоніазі, хламідіозі, ВІЛ-інфекції/СНІД;
- володіти навичками застосування індивідуальних засобів захисту;
- засвоїти заходи постекспозиційної профілактики медпрацівників після контакту з ВІЛ-вмісними біологічними рідинами;
- надавати допомогу медпрацівникам у разі професійних поранень (прокол, поріз використаним медичним інструментом, забруднення шкіри слизових оболонок кров'ю та іншими біологічними рідинами тощо);
- виконувати всі види маніпуляцій, передбачених для фаху “сестра медична”;
- реєструвати професійні медичні аварії в “Журналі реєстрації аварій ...” за формою № 108-О;
- знати правила взяття крові з вени для діагностики ВІЛ-інфекції та доставки її в лабораторію;
- засвоїти деонтологічні аспекти стосунків з пацієнтами, хворими на хвороби, що передаються статевим шляхом;
- володіти формами й методами проведення санітарно-освітньої роботи серед населення;
- дотримуватися правил техніки безпеки, охорони праці та протиепідемічного режиму під час роботи з інфекційним пацієнтом та інфікованим матеріалом.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Збирати анамнез у пацієнтів зі шкірними та венеричними хворобами.
2. Виявляти і розрізняти первинні та вторинні елементи висипки на шкірі та слизових оболонках пацієнта при шкірних та венеричних хворобах.
3. Визначати тактильну, больову, температурну чутливість шкіри.
4. Визначати симптом щипка та джгута.
5. Проводити пробу на гідрофільність.
6. Оцінювати характер дермографізму.
7. Володіти технікою внутрішньовенних, внутрішньом'язових, підшкірних та внутрішньошкірних ін'єкцій.
8. Володіти методикою очищення місця ураження, підготовки шкіри до застосування зовнішніх медикаментозних форм при різних дерматозах.
9. Володіти методикою застосування волого-висихаючих, оклюзійних пов'язок, примочок, дерматологічного компресу, збовтувальних сумішей, паст, мазей тощо.
10. Обробляти шкіру навколо ділянки піодермії.
11. Володіти методикою епіляції волосся при непаразитарному сикозі.
12. Володіти методикою оброблення мікротравм.
13. Накладати на інфільтрат чистий іхтіол.
14. Проводити профілактику мікротравм на виробництві та в сільському господарстві.
15. Володіти методикою взяття біологічного матеріалу для лабораторної діагностики на наявність грибів.
16. Підготувати пацієнта до проведення люмінесцентної діагностики.
17. Проводити йодну пробу (Бальцера).
18. Вживати заходів щодо профілактики мікозів: дезінфекція інструментів, білизни, шапочок, взуття (при мікозах стоп) тощо.
19. Відбирати біологічний матеріал для лабораторної діагностики корости.
20. Обробляти шкіру пацієнтів, хворих на коросту, бензилбензоатом, за методом Дем'яновича, сірчаною маззю та сучасними препаратами ("Спрегаль", "Ландау").
21. Складати план протиепідемічних заходів в осередку корости та педикульозу.
22. Проводити дезінфекцію в разі корости: білизни натільної та постільної, рушників, постелі пацієнта (ковдри, матрацу, подушки), побутових предметів і предметів обстановки, приміщення, ганчірок для прибирання.
23. Визначати симптом Бенъє—Мещерського.
24. Проводити шкірні тести краплинним, аплікаційним, внутрішньошкірним методами.
25. Виконувати внутрішньошкірні ін'єкції протигерпетичної полівалентної вакцини.
26. Визначати псоріатичну триаду.
27. Проводити забір мазків-відбитків з дна ерозії для виявлення акантолітичних клітин.
28. Проводити пробу Ядассона (нашкірну і внутрішню).
29. Підготувати пацієнта для проведення біопсії шкіри.
30. Здійснювати туалет ротової порожнини, обробляти ділянки уражень водними розчинами анілінових барвників.

31. Проводити забір патологічного матеріалу для виявлення збудника сифілісу.
32. Підготувати пацієнта до пункції регіонарного лімфовузла, взяття спинномозкової рідини.
33. Проводити взяття крові на реакцію Вассермана, РІФ, РІБТ і мікрореакції.
34. Обробляти шкіру власних рук після огляду пацієнта та проводити дезінфекцію предметів, з якими він стикався.
35. Проводити поточну дезінфекцію у венерологічному відділенні.
36. Підготувати пацієнта до взяття біологічного матеріалу із сечівника, передміхурової залози, сім'яних міхурців для обстеження на гонококи у чоловіків.
37. Підготувати жінок до взяття біологічного матеріалу із сечівника, каналу шийки матки, прямої кишки.
38. Підготувати дівчаток до взяття матеріалу із сечівника, піхви та прямої кишки для виявлення гонококів.
39. Промивати сечівник.
40. Проводити інстиляцію в сечівник.
41. Здійснювати ін'єкції гонококової вакцини.
42. Підготувати пацієнта до взяття біологічного матеріалу із сечівника, піхви та каналу шийки матки для дослідження на трихомонади.
43. Обробляти шкіру, слизові оболонки при пораненнях, контактах із кров'ю, біологічними рідинами та біоматеріалами ВІЛ-інфікованого чи хворого на СНІД пацієнта.
44. Проводити взяття крові на дослідження ВІЛ-інфекції.
45. Заповнювати первинну документацію шкірно-венерологічного диспансеру.
46. Володіти формами й методами санітарно-освітньої роботи.
47. Проводити санітарно-освітню роботу серед населення з питань профілактичної медицини, пропаганди здорового способу життя, співжиття з ВІЛ-інфікованими.
48. Дотримуватися правил техніки безпеки, охорони праці, протиепідемічного режиму в лікувально-профілактичних закладах.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

Дерматологія

1. Будова і функція шкіри, слизової оболонки рота та придатків шкіри.
2. Зовнішні та внутрішні чинники виникнення шкірних хвороб.
3. Суб'єктивні та об'єктивні ознаки шкірних хвороб.
4. Загальні симптоми шкірних і венеричних хвороб.
5. Медсестринське обстеження пацієнтів при хворобах шкіри.
6. Принципи загального та місцевого лікування дерматозів.
7. Дерматит. Етіологія. Класифікація. Медсестринський процес при контактних дерматитах.
8. Еритеми. Токсичний епідермальний некроліз. Етіологія. Класифікація. Медсестринський процес при еритемах, синдромі Лайєлла.
9. Екзема. Етіологія. Класифікація. Медсестринське обстеження та спостереження і догляд за пацієнтами.
10. Кропив'янка. Етіологія. Класифікація. Медсестринський процес при кропив'янці.
11. Атопічний дерматит. Етіологія. Класифікація. Медсестринське обстеження, спостереження, догляд.
12. Професійні дерматози. Медсестринський процес при професійних дерматозах.
13. Папулосквамозні дерматози: псоріаз, червоний плоский лишай, пітиріаз рожевий (Жибера). Медсестринське обстеження та реалізація плану медсестринських втручань. Профілактика рецидивів.
14. Бульозні дерматози: міхурник (пемфігус), дерматит герпетичний Дюрінга. Медсестринський процес при цій патології.
15. Ураження шкіри при хворобах сполучної тканини: червоний вовчак, склеродермія. Виконання лікарських призначень, догляд, оцінювання результатів, корекція.
16. Піодермії: стафілококовий синдром обпеченої шкіри; імпетиго; епідемічний пемфігус новонароджених; фурункул і карбункул; звичайна ектима; еритразма. Медсестринський процес при піодерміях.
17. Мікози: різнокольоровий пітиріаз, дерматофітії, кандидози. Медсестринське обстеження, реалізація плану медсестринських втручань. Профілактика.
18. Короста, педикульоз. Етіологія. Епідеміологія. Медсестринський процес при паразитарних хворобах.

Венерологія

19. Сифіліс. Збудник. Джерело та шляхи зараження. Інкубаційний період. Імунітет.
20. Ранній сифіліс: первинний і вторинний сифіліс шкіри та слизових оболонок. Медсестринський процес при ранньому періоді сифілісу.
21. Пізній сифіліс, його класифікація. Клінічні прояви: горбковий і гумозний. Медсестринське обстеження.
22. Природжений сифіліс. Класифікація. Медсестринське обстеження, виявлення наявних і супутніх проблем пацієнта, встановлення

- медсестринських діагнозів.
23. Лабораторна діагностика сифілісу.
  24. Основні принципи лікування пацієнтів, хворих на сифіліс.
  25. Критерії виліковування пацієнтів, хворих на сифіліс, диспансерний нагляд.
  26. Профілактика у вагітних і новонароджених для запобігання природженому сифілісу.
  27. Гонококова інфекція. Етіологія. Епідеміологія. Класифікація. Медсестринський процес при гонококовій інфекції.
  28. Принципи лікування гонококової інфекції та критерії виліковування.
  29. Хламідійна інфекція. Урогенітальний трихомоніаз. Медсестринський процес при хламідійній інфекції та урогенітальному трихомоніазі.
  30. Дерматологічні аспекти ВІЛ-інфекції. Етіологія. Медсестринський процес при ВІЛ-інфекції/СНІД. Медсестринське спостереження та вирішення його дійсних проблем.
  31. Профілактичні та протиепідемічні заходи в осередку хвороб, що передаються статевим шляхом.
  32. Методи поточної та заключної дезінфекції в осередку заразних шкірних хвороб і хвороб, що передаються статевим шляхом.
  33. Форми й методи проведення санітарно-освітньої роботи, профілактика хвороб.
  34. Дотримання правил техніки безпеки, охорони праці, протиепідемічного режиму, професійної безпеки в дерматовенерологічному відділенні.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

Зайченко М.М., Зайченко Я.О. Шкірні та венеричні хвороби: навч. посіб. до практ. занять. — К.: Здоров'я, 2005.

Медсестринство в дерматології і венерології: навч. посіб. / М.Б. Шегедин, М.М. Зайченко, Я.О. Зайченко. — К.: Медицина, 2008.

Новосад Л.С., Лабінський Р.С. та ін. Шкірні та венеричні хвороби. навч. посіб. — К.: Медицина, 2007.

Шегедин М.Б., Нужна Т.О. Дерматологія, венерологія та клінічна оцінка результатів лабораторних досліджень: підручник. — К.: Медицина, 2010. — 504 с.

Додаткова

Айзятюлов Р.В. Клиническая дерматология (иллюстрированное руководство). — Донецк: Донеччина, 2000.

Айзятюлов Р.В. Болезни, передаваемые половым путем (иллюстрированное руководство). — Донецк: Донеччина, 2002.

Владимиров В.В., Зудин Б.И. Кожные и венерические болезни (атлас). — М.: Медицина, 1980.

Задорожный Б.А., Петров Б.Р. Работа медицинской сестры и уход за больными кожными и венерическими заболеваниями. — К.: Здоров'я, 1988.

Зудин Б.И. Кожные и венерические болезни. — М.: Медицина, 1990.

Коляденко В.Г., Федоренко А.Є. та ін. Медична деонтологія в дерматології і венерології. — К.: Здоров'я, 1989.

Кравченко В.Г. Шкірні та венеричні хвороби: Підручник. — К.: Здоров'я, 1995.

Савчак В.І., Галникіна С.О. Хвороби шкіри. Хвороби, що передаються статевим шляхом: Підручник. — Тернопіль: Учмедкнига, 2001.